

1830 – 1870 realizem – stvarna razmerja, banalne, neestetske okoliščine vsakdanjega življenja

1870 – 1900 naturalizem (ponekod do 20 st.) – dosledno uveljavljanje teženj realizma

- Človek je določen z **dednostjo, časom in zgodovinskim trenutkom** (tako tudi liki)
- Književnost postane znanstveno preučevanje življenja (eksperimentalen roman)
- **Problem:** pisateljeva domišljija presega abstraktno teorijo, ne le dednost ampak tudi svoboda bitja

Družbeno- in kulturnozgodovinski okvir:

- V Evropi po koncu romantike 1830
- Po 1850 prevladujoča smer pripovedništvo in dramatika
- Lirika v novo romantiko
- Sprva pojav na področju filozofije: upoštevanje dejstev in razuma, vpliv časa okolja in dednosti na človeka
- Snov iz življenja v sodobni, meščanski, industrijski in kapitalistično usmerjeni družbi, nov razred industrijskega proletariata
- Družbene spremembe zajamejo kmetijstvo, nov razred industrijskega proletariata
- Propad plemstva in prihod meščanstva
- Realizem najmočnejši pri Rusih, Angležih in Francozih
- Razvoj in pojav realizma povsod različen zaradi različnih socialnih, političnih, družbenih razmer

Književni ustvarjalci:

- **Romantični realizem:** Gogolj, Dickens, Stendhal, Balzac
- **Objektivni realizem:** Flaubert, Tolstoj
- **Socialni realizem:** Dickens
- **Poetični realizem:** Fontane
- **Psihološki realizem:** (ruska, norveška, švedska književnost) Dostojevski, Ibsen
- **Impresionistični realizem:** Čehov
- **Kritični realizem:** (kritika sodobne meščanske družbe)

Naturalisti: Emile Zola, Maupassant, Čehov, Strindberg

Realistični roman:

- **Snov iz sodobnega sveta**, iz kapitalistične družbe (mali človek)
- Romaneskniki liki so **tipične osebe** (niso izjemne)
- **Objektivni** odsev resničnosti
- razplet usode zaradi notranjih in zunanjih **dogodkov (s širšim družbenim pomenom)**, ki vplivajo na posameznika
- družbeni, proletarski, kmečki, vojni roman ...

Motivi in tehnika:

- Balzac in Stendhal veliko romantičnih motivov (nenavadni dogodki, izjemni junak in vsevedni pripovedovalec)
- Flaubert: **objektivni realizem** (nepriustranskost, brezosebnost, kratki stavki, natančni opisi, prizori predstavljeni skozi zavest junakov, personalni pripovedovalec)
- Slog Dostojevskega: dialog

Dramatika:

- **Tezna drama** (očitna socialna, politična, moralna tematika)
- Družbena drama, kritičen prikaz okolja, socialno-političnih problemov
- V tem obdobju vrsta doseže vrh

Značilnosti:

- Pisana v prozi, dialog, stvaren čas in prostor, enotnost kraja in časa
- Podrobne didaskalije, okolje natančno prikazano

Naturalistična drama obnovo analitično tehniko, prikaz razpleta (brez odločilnih dogodkov), prikaz bioloških in socialnih znakov, ki iz preteklosti segajo v sedanjost

F.M. DOSTOJEVSKI: ZLOČIN IN KAZEN

- rojen v Moskvi 1821
- študij vojaškega inženirstva, svobodni književnik
- sodeluje v revolucionarnem krožku, kritizira oblast
- obsojen na smrtno kazen, pomiloščen in izgnan v Sibirijo
- po kazni pobegne v tujino, kasneje se vrne v Peterburg
- Dostojevski »**oče modernega romana**«

Psihološki realizem:

- Poudarja subjektivno resničnost človekove duševnosti, prikazan notranji, psihični človekov svet
- **Junaki so polni protislovij, z bolno dušo** (blazneži, zločinci, pijancih) v izjemnih psiholoških položajih (umor)
- Avtorja ne zanimajo dogodki, temveč **duševni razvoj lika**

Raskolnik: problem razdvojene osebnosti

Tematika: Nietzsche, morala velikih in morala malih, nadčloveku je dovoljeno vse

Nadčlovek (vpliv machiavelizma (II principe) višji cilj v imenu človeštva, ki bi spremenil družbo (cilj opravičuje sredstva) »**Uš ali nadčlovek**«

Zgodba:

- Študent Razkolnikov, študira v Peterburgu
- Reven, ker opusti študij, mu mati neha pošiljati denar
- Preživlja se s poučevanjem otrok
- Marmeladov- bivši uradnik, pijanec, ženi ukrade denar, zastavi obleko, hčeri Sonji izprosi zadnji denar
- Sonja je prostitutka (tako preživlja družino)
- Mari sporoči, da se bo sestra poročila z osebo, ki je Razkolnikov ne mara
- Zločin, s sekuro ubije Aljono Ivanovno (lastnica zastavljalnice) in njeno sestro, ukrade nekaj malenkosti
- Obtožen je zidar, ki je bil takrat v hiši
- Zavest krivde Razkolnika zlomi, v blodnjah prijatelju razodene kako je bilo
- Praznina, osamljenost, izločenost iz družbe
- Razkolnik se poveže s Sonjo, ta mu svetuje, naj zločin prizna in reši nedolžnega človeka
- Prisilno delo v Sibiriji, ljubezen do Sonje mu vrne življenje

- Uboj zaradi krivičnih družbenih razmer (spomin iz otroštva, pijanci do smrti pretepejo konja)
- Lik prizadenejo usode nemočnih, tudi Sonje (kot usoda sestre, ki se je poročila z moškim, le da bi bratu omogočila študij)
- Raskolnikov se počuti, da je poklican spraviti s sveta ničvredneže
- Napoleon je nadčlovek, dovoljeno mu je vse in brezpravni ljudje, za katere veljajo zakoni
- Želi ugotoviti **ali je Uš ali nadčlovek**
- **Razdvojenost: razum in teorija o nadčloveku**

Pripovedna tehnika (dialog, monolog):

- Vsevedni pripovedovalec
- Malo zunanjšega opisa, več duševnega stanja
- malo opisov, prevladujejo dialogi, monologi,
- **notranji monolog**: sledi toku misli junakov

Motivi: zločin, kazen, razklana zavest, alkoholizem

Teme: Raskolnikov zločin, s čimer dokazuje svojo nadčlovečnost. Razklanost likov na dobro in zlo.

Ideja: človek je etično in moralno odgovoren za zločin

NIKOLAJ V. GOGOLJ: REVIZOR

- rojen v Ukrajini
- študira v Peterburgu, je uradnik, predavatelj zgodovine na univerzi, posveti se književnosti (cenjen)
- prva komedija Revizor (5 dejanj)
- ogleda si jo cesar, je navdušen, ni cenzure

Zgodba:

- Mestni glavar **Anton Antonovič**
- uradnik **ivan aleksandrovič** iz Peterburga, ki ne plačuje kosila
- Nekje na ruskem podeželju v nekem mestecu, takratni čas
- Glavni junak, ki je popolna zguba, je spoznan za revizorja in iznajdljiv kot je, izkoristi situacijo. Podkupljivi uradniki so ob denar samo zato, ker predvidevajo, da je tudi on podkupljiv. Dajejo mu denar, ker želijo ohraniti položaj. Vsi po vrsti ostanejo osmešeni, ko mislijo, da so že prestali revizorjev pregled-prava mora šele pride!
- **Hlestakov** s svojim širokoustenjem in pridobivanjem »posojil« uspešno vodi z nos vse veljake in jim vzbudi častihlepne želje, ki se razblinijo kot milni mehurček...
- **sodnik Ljapkin-Tjapkin**: prebral naj bi »celo« pet ali šest knjig, zato uživa med ostalimi velik ugled (ki knjig sploh ne pogledajo). Svoje delo ne jemlje resno, v uradih gojijo gosi, on raje lovi in se ne meni za sodne spise. Njegov član sodnega zbora je kronični pijanec, kar tudi ruši sliko ugledne ustanove.
-
-

Realistična dramska satira:

- Medsebojni nesporazum v identiteti privede do komičnih zapletov in osmešenja podkupljivih in pokvarjenih uradnikov ruskega podeželskega mesteca. **Gre za družbeno satiro in napad na rusko birokracijo.**

-